

GRIJEH — OPRAVDANJE — SLOBODA PO SVETOM PAVLU

Dr. Bonaventura DUDA

OPĆI PREGLED

1. Za Pavla, čovjek poglavito — jest ili čovjek — grešnik ili čovjek Bogom opravednjen. Čovjek — grešnik (koji može sagriješiti — koji griješi — koji je sagriješio, a grijeha se sam ne može osloboditi) u sebi je *nemoćan da se ostvari — očovječi* i još je *grijesima raščovječen*. Stoga je prijeko Boga potreban naprosto da bude čovjek.

2. *Bog, Otac, Pravedni i Opravdatelj* (Rim 3, 26) u Kristu Isusu ZA NAS rassetome i uskrsnome (otkupljenje kao pomirenje i oslobođenje i kao spasenje — ozdravljenje) — zahvaća u povijest čovječanstva i čovjeka pojedinca: *svojom pravednošću opravdava — opravednjuje čovjeka* i tako ga (pobožanstvenjena, posinjena) *očovječuje*. Augustin: ». . . ut iustus sit homo per Deum« (PL 35, 1607).

Ta pravednost — opravdanje zapravo jest Duh Sveti, Ljubav Božja razlivena u srcima našim (Rim 5, 5). A gdje je Duh Gospodnji, ondje je sloboda (2 Kor 3, 17).

3. Opravednjen čovjek jest očovječen i tako oslobođen — slobodan, oplemenjen — plemenit: *slobodan »od«* grijeha (tijela, Zakona, smrti...); *slobodan »za«* ljubav Boga i blišnjega. Dakako, i slobodan u sebi i za se.

I. GLAVNI PAVLOVI TEKSTOVI

Tekstovi se isprepliću.

Poglavita Pavlova razmišljanja o tom nalaze se u Poslasticama Rimljanima i Galaćanima. I naše se razlaganje ponajpače na njih naslanja.

Druge tekstove uzimamo samo ako zgusnuto bolje izrazuju Pavlovu misao, razrađenu inače u Rim i Gal, ili radi upotpunjenja.

Prvi krug tekstova (samo iz Rim)

1) *Rim 1—3* osobito 3, 21—26: čovječanstvo prije i bez Krista jest čovječanstvo pod grijehom. *Rim 5 do 8*: čovječanstvo u Kristu opravdajeno Bogom, očovječeno, oslobođeno.

2) Rim 5,1 i 5: »opravdani vjerom, u miru smo s Bogom po GNIK«. — »Ljubav je Božja razlivena u srcima našim po Duhu Svetom...«

3) Rim 6,15—23: Kršćanin, slobodan od grijeha, jest »sluga« pravednosti, »sluga« Božji — za pravednost, za posvećenje, za život vječni.

4) Rim 8,1—4: »u Kristu Isusu« — u novoj ekonomiji spasenja koja VEĆ JEST — vlada »zakon Duha koji jest život« i koji »oslobađa od zakona grijeha i smrti« te se »pravednost Zakona ispuni u nama koji ne živimo po tijelu nego po Duhu«.

Drugi krug tekstova (poglavitito o opravdanju)

1) 2 Kor 5,21 (u širem sklopu 2 Kor 5,14—6,1): »Njega — Krista Isusa — koji grijeha ne okusi Bog grijehom učini da mi budemo pravednost Božja u njemu«. Usp. Gal 3,13 i Rim 8,3—4.

2) Rim 5,8—9: »Bog pokaza ljubav svoju prema nama — ljubav na nas izlivenu po Duhu (Rim 5,5) ovako: dok bijasmo grešnici, Krist ZA NAS umrije. Koliko li ćemo se više sada, kad smo opravdani krvlju njegovom, spasiti po njemu?«

3) Rim 5,18—19: Grijeh jednoga (Adama) — svima na osudu; pravednost Jednoga (Krista) — svima na opravdanje. Neposluhom jednoga — svi postadoše grešnici; posluhom Jednoga — svi postadoše pravednici. Umnožio se grijeh — izobilovala milost. Grijeh zakraljeva smrću — milost kraljuje pravednošću po GNIK.

4) 1 Kor 1,30: »od Njega — od Boga Oca — jest da vi jeste u Kristu Isusu . . . i pravednost i posvećenje i otkupljenje.« Usp. 1 Kor 6, 17.

Treći krug (poglavitito o slobodi)

1) Povelja kršćanske slobode: Rim 8 i Gal 4 i 5.

2) *Krist veliki osloboditelj*: Gal 5,1 i 13. On nas je doslovce »slobodi oslobodio«. Dativ intenzificira glagol koji je po sebi vrlo intenzivan. Grčki glagoli na —oo izrazuju intenzivnost svoga značenja. *Eleutheroo* = obdariti pravom i punom slobodom. Dakle, *ne samo osloboditi od ropstva* nego baš *učiniti slobodnim*. K tome, grčka riječ *eleutheria* — *eleutheros* — *eleutheroo* u pojmu slobode uključuje *oplemenjenje, plemenitost*. Dakle, očovječenje (pobožanstvenjenje).

3) To je »slavna sloboda djece Božje« (Rim 8,21) kojoj je *korijen bogosinstvo* (Rim 8,14—16) a *začetnik i ostvaritelj* sam Duh Sveti (Rim 8,1 sl), jer »gdje je Duh Gospodnji, ondje je sloboda« (2 Kor 3,17).

4) To je *sloboda »od«* robovanja grijehu (tijelu, smrti itd.): Rim 6,15—23 i 8,1—4. To je sloboda »za« ljubav prema Bogu i blišnjemu: Rim 6,15—23 i 8,1—4 a osobito Gal 5,13—23.

5) *Crkva — prostor slobode*: Gal 4 osobito 4,26 i 31 = Onaj pak Jeruzalem gore slobodan je, a on je majka naša. Stoga nismo djeca ropkinje nego slobodne.

6) *Najbliže ivanovsko mjesto*: Iv 8,31—36 = *povezanost s Istinom* — Kristom jest preduvjet prave i pune slobode (usp. Rim 8,38—39).

II. POPRATNA RAZMIŠLJANJA ZA RAD U SKUPINAMA

1. Razmišljanje o grijehu — opravdanju — slobodi u ovome Tjednu jest *vjerničko razmišljanje* = polazeći od podataka objave. Kao teodidakti — bogoučenici (1 Sol 4,9 i Iv 6,45) nastojimo ući u Božju misao. Ljudska razmišljanja (filozofska i opća) nisu time isključena, samo nisu zaključna: treba da budu otvorena božanskim prosvjetljenjima.

2. Grijeh — opravdanje — sloboda spadaju u *srž Pavlove antropologije*: čovjek gledan s Božje strane = samo poduprt Bogom ostvaruje sebe, očovječuje se.

3. Dakako, to uključuje i *mnoga druga razmišljanja*. Ponajpače: a) *kristološka i soteriološka* = Krist kao novi čovjek; Krist kao otkupitelj — osloboditelj i kao spasitelj — ozdravitelj. Zatim, b) *sakramentološka i ekleziološka*: krst kao sakrament vjere i ostvarenje pokristovljenja (osobito Rim 6); Crkva kao prostor slobode (Gal 4) za okupljanje oslobođenog čovječanstva. Napokon, c) *teološka u najužem smislu*:

Krist uspostavlja *novu sliku o Bogu i čovjeku, o njihovoj suodnosnosti*: aa) Bog je Pravedan i Opravdatelj (Rim 3,26) = nitko ga ne može optužiti (Rim 3,21—31; 9 do 11) da je loše načinio čovjeka pa ga onda spašava i opravdava («Divno stvorio, još divnije obnovio!»); bb) iako su Pavlovi izričaji paradoksalni (usp. Rim 6,15—23), *Bog ne oslobađa da zarobi* («Cui servire regnare est!»); bit je opravdanja bogosinstvo koje daje SLOBODAN PRISTUP BOGU, to jest da se krećemo *u Božjemu kao u svojem*; Bog nam daje svoga Duha (Rim 8) koji nam postaje nutarnjim zakonom te ostvaruje zajedništvo nas s Bogom i ljudima.

Valja još pripomenuti da Pavao voli tehniku *crno — bijelo*: ne brine se za popratna razmišljanja i dodatne korekture već stvari promatra u globalu. *Odatle crna slika u Rim 1 do 3*: čovječanstvo pod grijehom. (I neka se zna da promatra *prvenstveno čovječanstvo, a popratno čovjeka!*). Ali taj logički pesimizam i te kako popravlja stvarni optimizam: *Nadmoćno izobilova milost* (Rim 5,20).

4. U razmišljanje o grijehu — opravdanju — slobodi upliće se u Pavla čitav *niz drugih pojmova — zbilja koje moramo izostaviti* zbog omeđenja našega Tjedna: tijelo kao oruđe grijeha i tijelo kao oruđe Duha (Rim 6 do 8; Gal 5 i 6); otkupljenje — pomirenje — spasenje; vjera — krst — milost . . . ; novi Savez u svezi Duhom Svetim i zakonom slobode itd.

5. *Pavlova razmišljanja* o grijehu — opravdanju — slobodi nisu apsolutna, uzeta zasebno, nego su baš *relativna* = *suodnosna*: uklopljena su u šire sklopove u kojima su važni *osobni naglasci i osobne relacije* u kojima *stojе Bog i čovjek*. To valja imati na umu sve vrijeme razgovora o grijehu i slobodi.

6. Širi sklop Pavlove misli jest: A) *Čovječanstvo prije i bez Krista* = pod ropstvom grijeha (tijela, Zakona, smrti . . .). — B) *Čovječanstvo nakon Krista i u Kristu* = čovjek opravednjen i stoga oplemenjen — slobodan («od» i «za»). A) je minulo »staro« stanje; B) je novo sadašnje.

7. I još nešto: *što je u Pavlovu vrednovanju prije, da li A) ili B)?* Ako gledamo tijek izlaganja u poslanicama, onda preteže A), ali u stvari

Pavlovo je polazište B). Što to znači? On je poglavito zanesen — i na temelju osobnog iskustva, osobito na temelju damaščanskog doživljaja — novom, kristovskom situacijom (B), pa s nje, u kojoj se nalazi, promatra prijašnju (A). U izlaganju ide od A) prema B). A u vrednovanju i doživljavanju od B) k A).

8. To je važno za naše osobno vjerničko doživljavanje i za našu evangelizaciju i katehizaciju. Nikada se ne smije dobiti dojam da jako vjerujemo u grijeh, a malo u Kristovu milost.

9. Ipak, *Pavlova je misao dijalektički napeta*. Bibličari to vole dvojako izraziti. Najprije, a) kao tzv. *eshatološku napetost*: djelo Kristovo VEĆ JEST ostvareno, a JOŠ NIJE dovršeno. Donekle se to skriva u teološkoj distinkciji: redemptio obiectiva — subiectiva. Ali samo donekle! I opet, za Pavla je dojmljivije ono VEĆ JEST, a za nas — jer mislimo odveć na ljudsko — dojmljivije je ono JOŠ NIJE. Tu se smješta tzv. »međuvrijeme« do Parusije i borba o kojoj govori točka 10. — Zatim, b) *odnos Pavlovih indikativa i imperativa*. Indikativi izriču Božji zahvat po Kristu u nas kao već dovršeni (Već JEST), a imperativi potiču da pridonesemo svoj ulog u to djelo svojim vjerničkim zalaganjem. Tako se Pavlova pareneza (poticaji na vjerničko moralno zalaganje) svode na *imperativ: budi što jes!* Jesi kršćanin — kristović, budi kršćanin — kristović. Jesi uskrsnik, živi kao uskrsnik!

10. Stoga je najvažnije *biti u Kristu i ostati u Kristu* (usp. Iv 8,31—36). Kršćaninu predstoji borba protiv grijeha i za pravednost — slobodu i kao pojedincu, i Crkvi kao zajednici (sa sve većim napredovanjem spasenja — ozdravljenja u rastu epoha). Potrebna su svagdanja zalaganja i opredjeljenja. Najklasičnije mjesto u tom jest u *Fil 3,8—16*. Vrijedi ispisati sav tekst (na nj se češće vraća Pavao VI):

Sve gubitkom smatram (i spreman sam izgubiti)
zbog onoga najizvršnijega:
zbog spoznanja (i posjedovanja) Isusa Krista:
da Krista steknem i u njemu se nađem
— ne svojom pravednošću ...
nego pravednošću po vjeri u Krista,
pravednošću od Boga, na vjeri utemeljenoj:
da upoznam (i steknem) *njega*
i snagu uskrsnuća njegova i zajedništvo u patnjama njegovim,
ne bih li kako
— suobličen smrti njegovoj —
prispio uskrsnuću od mrtvih.
Ne kao da sam *već* postigao ili dopro do savršenstva
nego — *hitim ne bih li kako dohvatio*,
jer sam (kao što sam) i zahvaćen od Krista.
Braćo, ne nipošto ne smatram da sam već dohvatio.
Jedno samo:
što je preda mnom, zaboravljam;
za onim što je preda mnom, prežem:
k cilju hitim, k nagradi višnjeg poziva Božjeg
u Kristu Isusu.